

MUSICAL "LASJE" IN ZATOHLA SLOVENSKA KULTURNA SITUACIJA

Beograjski Ateljeje 212 je v Hali Tivoli v Ljubljani gostoval z musicalom *Hair /Lasje/*. Ta sestavek ne namerava ocenjevati samo izvedbo tega dela, ampak želi premisliti vsaj deloma, kakšen odmev je imel ta dogodek v slovenski javnosti. Mnenja so kaj različna, čeprav so si edina v tem, da je bilo gostovanje Ateljejeja 212 zelo zanimivo in izredno informativno. Ne zanimajo nas sedaj negativna in že vnaprej odklanjajoča mnenja, ampak predvsem tista, ki trdijo, da musical *Hair* v Ljubljani ni bil samo gola informacija, ampak še nekaj več. Ta nastop Ateljejeja 212 gledajo kot edinstven pojav sredi, tako poudarjajo, nerazgibane slovenske kulturne, predvsem pa gledališke situacije, in ga postavljajo kot znanilca nečesa, kar se mora uveljaviti prej ali slej tudi pri nas.

S to mislijo je pisan npr. članek Alenke Puharjeve: "Z lasmi nad plešasto družbo" /Tovariš, štev. 47/ in pa ocena gledališkega kritika Andreja Inkreta: "Musical *Lasje /Hair/*" Delo 1970, štev. 314/. Prvi članek prav gotovo hudo pretirava v mišljenju, da musical *Lasje* pri nas pomeni veliki preplah sredi našega "plešastega" malomeščanskega ozračja, ki smo mu menda zapadli že kar vsi. Samo sporočilo musicala razume aktivistično in sicer kot protest proti vojni in poziv k miru, ljubezni in bratstvu med ljudmi. Vsakršno odklonilno gledanje na musical zato ni samo zastarelo, ampak je tudi že skoraj protihumanistično. Andrej Inkret je seveda proti kakršnemukoli aktivizmu, pa je zato štel izvajalcem v največje dobro, da so ta gesla potisnili nekako v ozadje in si zastavili drugačen cilj: "... zburjanje smeha brez "zlih" kritičnih misli, zgolj iz veselja nad tem, da poveš, kar ti leži na duši, neposredno s smehom, a brez prenapetega aktivizma, "kar tako" iz užitka, brez potrebne aktivistične jeze". Razumljivo je, da ta razpetost predstave med osrednjim jedrom teksta in režijskim konceptom uprizoritve, med katerima je takšno nasprotje, ni pripeljala nikamor drugam kot v vode kompromisa, pa ni zato nič čudnega, da pričakovanega malomeščanskega ogorčenja nad moralo in nemoralo hippyjevskega musicala niti ni bilo, še več, musical je sam ostal čisto gotovo v malomeščanskem okusu, ali kot pravi Inkret, tega musicala "... poglobitni namen je služba in zadoščenje občinstvu, njegovemu radoživemu, neobremenjenemu interesu za spektakel".

Ali še drugače, občinstvu ni bilo dano ničesar več in nič drugega kot to, kar je že prej pričakovalo in si želelo. Okus našega občinstva je bil za to vrsto potrošniške kulture že zdavnaj pripravljen in usmerjen vanjo. Musical Hair ni prinesel v osnovi ničesar novega. Oba članka imata do potrošniške kulture enak odnos: edino ona lahko reši slovensko kulturo negibnosti in zatohlosti. Iz tega, kar smo pravkar povedali, pa lahko mirno rečemo, da se bo situacija kmalu izboljšala, saj kaže, da smo Slovenci že kar korajžno osvojili pravila potrošniške kulture in znamo že tudi v polni meri izrabljati užitke, ki nam jih lahko nudi.

Ostane le še en problem, kako to kulturo uvesti v naše gledališke institucije, ki se ji še posebej trdovratno upirajo. Andrej Inkret pravi: "Gre potemtakem za značilen spor z novjšimi odrskimi formami, ki jih današnja gledališka dejavnost na Slovenskem praviloma zavrača kot nekaj izrazito manjvrednega, modnega, začasnega ... v primeri s tradicionalnimi "visokimi" gledališkimi besedili ... ter jih najbrž prav zategadelj tako radikalno preganjajo s svojih rednih repertoarjev". Vse je torej zgolj problem gledaliških form. Gledališča bodo torej rešena svojih kriz in se bodo njihove dvorane spet napolnile takrat, kadar se bodo oprijela teh novih form. /Mimogrede: predstavljajmo si izvedbo musicala Hair na odru ljubljanske Drame; zlato okrasje, žamet in beat muzika/. Dokler pa tega ni, se ne da nič storiti.

V letošnji 7. številki študentskega lista Tribuna piše tole: "Gledanje Haira se je dogajalo na način gledanja barvne slikanice. Obračaš liste z otroško radovednostjo. Ko zapreš slikanico, nisi več radoveden in greš spat." In še: "Ples, show je zakrival resničnost nekega sveta, ki bi v hairu izbruhnila na dan." Dve bistveni komponenti, brez katerih novega žanra sploh ne bi bilo, nam torej lahko tudi nekaj prikrivata in nas zato puščata nezadovoljne, zato se tudi lahko obrnemo stran od tega žanra in ga zavržemo kot nekaj neiskrenega, lažnega. Seveda lahko temu ugovarjamo in rečemo, da je to zastarelo pojmovanje, ki se ne more privaditi na sproščeno uživanje, gledanje, poslušanje. Kaj pa, če nas takšno sprejemanje zgolj "špektakla" včasih ne zadovolji popolnoma? Kaj pa, če mi gledalci vsaj včasih želimo vstopati v gledališče kot v posvečen hram, da želimo imeti "visoko" umetnost, pa smo v tej želji vedno znova razočarani, ker morebiti naša gledališča trenutno niso v stanju s

svojim delom vzbuditi v nas ta občutek? In je še druga bolj preprosta možnost: nas pravzaprav sploh vznemirja vprašanje, kaj in v kakšni obliki nam gledališča prikazujejo, da le imamo pred sabo dober izdelek? Če to drži, pa seveda odpadejo vsi problemi odločanja med potrošniško in med "visoko" kulturo pa tudi problemi odločanja med tradicionalnimi in modernimi formami. Pomembno in odločilno je samo dobro opravljeno delo. K temu cilju pa verjetno vsaj posredno v gledališču pomaga tudi dobra in zares strokovna gledališka kritika, ki se te naloge tudi hoče zavedati. Ali nimamo dostikrat občutka ob mnogih kritikah, da se spuščajo na dolgo in široko v nekakšno samozadovoljno meditiranje zgolj za sebe, da pa zelo malo spregovore o dobrih in slabih zamislih režiserjev, da ne govorimo o ocenjevanju igralskih stvaritev, ki jih sploh ne omenjajo, ali pa jih odpravijo s pavšalnimi in z ničemer komentiranimi frazami. Takšna kritika nič ne pripomore k izboljšanju gledališkega izraza. Je pa seveda razumljivo, da je mnogo težje in bolj tvegano biti natančen ocenjevalec in morebiti tudi dajalec uporabnih napotkov in da je dosti enostavneje označiti obstoječe za brezizhodno in postavljati za veljavno nekaj, kar še nima trdnih oblik in nima še nihče do le-tega nobenega kritičnega stališča.

Za konec, ali nam ni bilo tudi pri musicalu Hair dostikrat mučno ob raznih amatersko improviziranih domislicah, banalnih kar se da, da pa smo se razživelili takrat, ko smo začutili nekaj odrske premissljenosti in dodelanosti.

